

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Придунайська філія

***СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(ВИБІРКОВОЇ)
«УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ЦІНАМИ»***

Спеціальність **D3 Менеджмент**

Освітній рівень: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітня програма: **Менеджмент**

МАУП 2025

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Управління витратами та цінами
Шифр та назва спеціальності	D3 «Менеджмент»
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів і годин	3 кредити / 90 год. Лекції: 16 Семінарські заняття: 14 Самостійна робота студентів: 60
Терміни вивчення дисципліни	8 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://drive.google.com/file/d/1aSePIe5x_oyvS4588pGmCeLCx5D9rqGt/view?usp=sharing

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

Акулюшина Марина Олександрівна	
Науковий ступінь	кандидат економічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент
Дисципліни, які викладає НПП	Бізнес-планування та створення стартапів Бізнес-аналітика
Напрями наукових досліджень	Теоретико-методологічні засади бізнес-планування, діагностики та забезпечення стійкості підприємницьких структур в умовах ризиків
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	Гугл Академія https://scholar.google.com/citations?user=ZWenFVIAAAAJ&hl=uk&oi=sra https://scholar.google.com.ua/citations?user=wVsOmcgAAAJ&hl=ru ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0230-4019 Web of Science ResearcherID: DKEH-9344-2024
Контактна інформація викладача:	
Е-mail:	menedzmentuk@gmail.com
Контактний тел.	+380677445957
Портфоліо викладача на сайті кафедри / Інституту / Академії	https://izmail.maup.com.ua/assets/files/akulyushina-portfolio.pdf

Анотація курсу. Дисципліна «Управління витратами та цінами» спрямована на вивчення теоретичних засад та практичного інструментарію формування витрат підприємства та розробки ефективної цінової політики. Курс охоплює методи класифікації витрат, калькулювання собівартості, аналіз взаємозв'язку «витрати–обсяг–прибуток» (CVP-аналіз), а також стратегії та методи встановлення цін у різних ринкових умовах. Студенти вчаться не просто обліковувати витрати, а використовувати їх як об'єкт управління для оптимізації фінансових результатів бізнесу.

Предметом вивчення дисципліни є механізм управління процесами формування витрат та встановлення цін на продукцію (послуги) як ключових чинників забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості організації.

Метою викладання дисципліни є формування у майбутніх менеджерів системних знань та практичних навичок щодо проектування систем управління витратами, обґрунтування цінових рішень та пошуку резервів зниження собівартості для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Основними завданнями дисципліни є засвоєння методик калькулювання (директ-костинг, абсорпшен-костинг); вивчення принципів бюджетування витрат; опанування алгоритмів стратегічного ціноутворення; розвиток навичок прийняття управлінських рішень щодо цінових знижок, надбавок та вибору оптимальної моделі поведінки на ринку залежно від витратного потенціалу фірми.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен:

знати:

- класифікацію витрат для потреб прийняття управлінських рішень;
- методику калькулювання собівартості продукції та послуг;
- алгоритм розрахунку точки беззбитковості та запасу фінансової міцності;
- зовнішні та внутрішні фактори ціноутворення;
- види цінових стратегій та етапи процесу встановлення ціни.

вміти:

- класифікувати витрати на змінні та постійні, релевантні та нерелевантні;
- застосовувати методи калькулювання для формування цінової пропозиції;
- проводити CVP-аналіз та прогнозувати прибуток при зміні параметрів витрат і цін;
- обирати та обґрунтовувати цінову стратегію підприємства залежно від життєвого циклу товару;
- розраховувати ціни за різними методами (витратні, ринкові, параметричні)..

Пререквізити. Вивчення дисципліни базується на знаннях та компетенціях, отриманих під час опанування таких обов'язкових курсів, як «Економічна теорія» та «Мікроекономіка» в частині розуміння ринкових механізмів, «Економіка підприємства» щодо формування собівартості та економічних показників, а також «Менеджмент» і «Маркетинг» для розуміння процесів планування, контролю та аналізу конкурентного середовища.

Постреквізити. Сформовані в результаті навчання компетенції стануть фундаментом для подальшого вивчення дисциплін «Основи управління бізнесом» та «Операційний менеджмент» у розрізі оптимізації процесів, «Стратегічне управління

підприємством» для реалізації стратегій витратного лідерства, а також будуть використані під час виконання кваліфікаційної роботи бакалавра для обґрунтування економічної ефективності запропонованих рішень.

Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	Методи навчання/методи оцінювання
Тема 1	Теоретичні основи управління витратами: сутність, класифікація та роль у системі менеджменту	Методи навчання: - практичне опанування CVP-аналізу, побудова графіків беззбитковості та визначення межі безпеки підприємства. - аналіз цінових війн на реальних ринках та оцінка наслідків зміни структури витрат для відомих компаній. - обговорення етичних та соціальних аспектів ціноутворення (наприклад, динамічне ціноутворення або державне регулювання цін на соціально значущі товари). - покрокове відпрацювання навичок розподілу непрямих витрат та розрахунку повної собівартості продукції за різними методами. Методи оцінювання Оцінювання здійснюється за накопичувальною системою і включає: - поточний контроль: усне опитування, експрес-тестування, розв’язання ситуаційних задач та захист індивідуальних завдань; - модульний контроль: письмова модульна контрольна робота (МКР) після завершення змістових блоків; - підсумковий контроль: залік (усне опитування або письмова робота з теоретичними та практичними завданнями).
Тема 2	Методи калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг): традиційні та сучасні підходи	
Тема 3	Аналіз взаємозв’язку «витрати – обсяг – прибуток» (CVP-аналіз) та маржинальний підхід в управлінні	
Тема 4	Бюджетування та контроль витрат за центрами відповідальності	
Тема 5	Основи ціноутворення: функції ціни, фактори впливу та законодавче регулювання в Україні	
Тема 6	Методологія встановлення цін: витратні, ринкові та параметричні методи.	
Тема 7	Стратегічне ціноутворення та тактика цінової адаптації (система знижок, націнок та цінова дискримінація)	
Тема 8	Оцінка ефективності цінових рішень та управління витратами в системі стратегічного розвитку підприємства	
Модульна контрольна робота		
Форма контролю залік		

Технічне обладнання та програмне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу передбачає використання спеціалізованих навчальних аудиторій та бібліотечних фондів. Для візуалізації навчального матеріалу під час лекційних та семінарських занять застосовується мультимедійне обладнання (проектор, комп'ютер). Виконання практичних завдань та поглиблене вивчення окремих тем забезпечується доступом до мережі Інтернет через безкоштовне Wi-Fi покриття.

Форми та методи контролю

Система оцінювання знань здобувачів побудована на поєднанні поточного та підсумкового контролю у формі заліку, що дозволяє комплексно оцінити рівень опанування методів калькулювання та стратегій ціноутворення. Поточне оцінювання здійснюється систематично під час практичних занять і спрямоване на перевірку вміння студента класифікувати витрати, розраховувати собівартість продукції за різними методами, а також використовувати цифрові інструменти (зокрема табличні процесори) для проведення CVP-аналізу та моделювання цінових рішень в умовах ринкової мінливості.

Участь студентів у навчальному процесі, що підлягає поточному контролю, реалізується через розв'язання розрахунково-ситуаційних задач, презентації порівняльного аналізу цінових стратегій відомих брендів, доповіді за результатами дослідження методів зниження собівартості на підприємствах, а також активне залучення до фахових дискусій щодо етики ціноутворення та державного регулювання цін. Письмова складова роботи охоплює виконання контрольних і тестових завдань на знання нормативних стандартів бухгалтерського обліку витрат, підготовку бюджетів за центрами відповідальності та розробку аналітичних записок щодо обґрунтування вибору між власним виробництвом і аутсорсингом.

Методичний інструментарій контролю поєднує усні форми, як-от співбесіди та захист індивідуальних розрахунків, із письмовими видами робіт, що включають побудову графіків беззбитковості, розрахунок цінової еластичності попиту та калькулювання за методами «директ-костинг» чи «абсорпшен-костинг». Оцінювання також базується на спостереженні за активністю здобувачів під час вирішення проблемних ситуацій у режимі реального часу, перевірці командних проєктів із оптимізації витратних статей та проведенні тестування за ключовими блоками курсу, що охоплюють як витратні, так і ринкові аспекти ціноутворення.

Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти*

Теми	Поточний контроль знань						Підсумковий контроль		Загальна кількість балів
	Семінар 1 (Тема 1,2)	Семінар 2 (Тема 3,4)	Семінар 3 (Тема 5)	Семінар 4 (Тема 6)	Семінар 5 (Тема 7)	Семінар 6 (Тема 8)	Модульна контрольна робота	Залік**	
Робота на семінарському занятті	6	6	6	6	6	6	20	20*	100
Самостійна робота	4	4	4	4	4	4			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Критерії та порядок оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється відповідно до чинного Положення про оцінювання у закладі вищої освіти.

Модульний контроль проводиться на завершальному занятті кожного змістового блоку у формі письмового тестування, що охоплює питання класифікації витрат, методів калькулювання та стратегій ціноутворення. При оцінюванні модульного тесту враховуються обсяг і правильність виконання завдань:

«Відмінно» (А): понад 90% правильних відповідей (18–20 балів);

«Добре» (В): 80% правильних відповідей (16–17 балів);

«Добре» (С): 70% правильних відповідей (14–15 балів);

«Задовільно» (D): 60% правильних відповідей (12–13 балів);

«Задовільно» (E): понад 50% правильних відповідей (10–11 балів);

«Незадовільно» (FX): менше 50% правильних відповідей (менше 10 балів).

Неявка на модульний тест оцінюється в 0 балів.

Підсумкове семестрове оцінювання з дисципліни «Управління витратами та цінами» є обов'язковим і проводиться у формі залікового тесту в терміни, визначені навчальним планом. До семестрового оцінювання допускається студент, який виконав усі передбачені програмою практичні та самостійні роботи (зокрема розрахунки собівартості та обґрунтування цінових стратегій).

Порядок виставлення оцінки:

Підсумкова оцінка базується на результатах навчання протягом семестру і складається з балів за поточне оцінювання та заохочувальних балів.

Студенти, які накопичили 60 балів і вище, отримують відповідну оцінку автоматично без додаткового тестування.

Для студентів, які набрали менше 60 балів або бажають підвищити свій результат, проводиться підсумкова тестова робота під час останнього запланованого заняття.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів діяльності:

Здобувачам можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за рішенням кафедри за активну науково-дослідну роботу: участь у конференціях, наукових гуртках, підготовку публікацій з тематики аналізу витрат або цінової політики, а також участь у профільних олімпіадах і конкурсах понад обсяги, встановлені робочою програмою.

Оцінка самостійної роботи

Загальна кількість балів, отриманих студентом за виконання самостійної роботи, є одним із складових академічної успішності з дисципліни. Самостійна робота з кожної теми, відповідно до програми курсу, оцінюється в діапазоні від 0 до 4 балів за допомогою стандартизованих та узагальнених критеріїв оцінювання знань.

Шкала оцінювання виконання самостійної роботи (індивідуальних завдань) критерії оцінювання.

Максимально можлива оцінка самостійної роботи (індивідуальні завдання)	Рівень виконання			
	Відмінно	Добре	Задовільно	Незадовільно
4	4	3	2	0-1

Форми оцінювання включають: поточне оцінювання практичної роботи; поточне оцінювання засвоєння знань на основі усних відповідей, доповідей, презентацій та інших форм участі під час практичних (семінарських) занять; індивідуальні або групові проекти, що вимагають розвитку практичних навичок і компетентностей (опціональний формат); вирішення ситуаційних завдань; підготовка резюме з самостійно вивчених тем; тестування або письмові іспити; підготовка проектів статей, тез конференцій та інших публікацій; інші форми, що забезпечують всебічне засвоєння навчальної програми та сприяють поступовому розвитку навичок для ефективної самостійної професійної (практичної, наукової та теоретичної) діяльності на високому рівні.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82 – 89	B	добре	
75 – 81	C	задовільно	
68 – 74	D		
60 – 67	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Політика навчальної дисципліни базується на принципах аналітичної точності, економічної доцільності та академічної відповідальності. Оскільки курс спрямований на формування навичок розрахунку собівартості та обґрунтування цін, систематичне відвідування практичних занять є обов'язковим, адже саме під час аудиторної роботи відпрацьовується вміння працювати з розрахунковими моделями та алгоритмами CVP-аналізу. Студенти мають дотримуватися встановлених дедлайнів при поданні звітів із розрахунково-ситуаційних задач, оскільки в реальному бізнесі затримка у розрахунку витрат або зміні ціни веде до втрати прибутку та конкурентних переваг.

Академічна доброчесність є критичною вимогою, особливо при виконанні індивідуальних розрахункових робіт; будь-які прояви плагіату або несанкціонованого

копіювання розрахункових файлів є неприпустимими. Використання інструментів штучного інтелекту вітається для автоматизації рутинних обчислень або аналізу ринкових трендів, проте інтерпретація отриманих результатів та фінальне обґрунтування цінової стратегії мають бути результатом самостійного критичного мислення студента.

Під час занять заохочується конструктивна дискусія щодо методів оптимізації витрат та етичності цінових рішень, при цьому кожен здобувач має виявляти повагу до позицій колег, моделюючи поведінку професійного фінансового менеджера. Комунікація з викладачем щодо уточнення методик калькулювання або перегляду результатів оцінювання здійснюється через корпоративні канали зв'язку у робочий час, що сприяє закріпленню навичок ділової етики та культури професійної взаємодії.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21 черв. 2012 р. № 5007-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ М-ва фінансів України від 20 жовт. 1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
6. Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів) : постанова Кабінету Міністрів України від 25 груд. 1996 р. № 1548. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1548-96-%D0%BF#Text>

Допоміжна література

1. Бабух І., Фень К. Ціноутворення як складова маркетингового аналізу: сучасні підходи. Економічний простір. 2024. № 191. С. 280–284. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-46>
2. Гуцалюк О.М., Бондар Ю.А., Гаврилова Н.В. Коваленко-Марченкова Є.В. Визначення напрямків удосконалення організаційно-економічного механізму диверсифікації використаних ресурсів та управління витратами виробництва. Економічні інновації. 2021. Вип. 23. № 1 (78). С. 75-83.
3. Домбровська Н. Особливості методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції підприємств по заготівлі та переробці зерна. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-30>

4. Захарченко, В., Акулюшина, М., Лінгур, Л. (2024). Моделювання процесів управління витратами підприємства в умовах невизначеності. Економіка та суспільство, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-2>
5. Іванов В. Управління витратами та цінами. Проблеми, наслідки, аналіз. Електронний журнал Фінансовий директор компанії № 08 / 2025, серпень URL: <https://e.fdk.net.ua/finansoviy-direktor-kompanii-2021-1/upravlinnya-vitratami-ta-cinami-problemi-naslidki-analiz>
6. Ковальчук А., Сафонік Н., Гейдор В. Особливості ціноутворення як інструменту підвищення ефективності діяльності підприємств у контексті використання превентивних підходів адаптації до викликів безпекового середовища. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-200>
7. Ларка Л.С., Павленко В.В. Ціноутворення в системі економічного управління розвитком бізнесу. Приазовський економічний вісник 2021. Випуск 2(25) DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-19>
8. Матвєєва Н. М. Управління витратами : навч. посібник / Н. М. Матвєєва, О. І. Славута; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 157 с.
9. Пасічник С.О., Меліхова Т.О. Теоретико-методологічні засади управління витратами на промислових підприємствах України. Агросвіт. 2025. №3 DOI: 10.32702/2306-6792.2025.3.64.
10. Тетяна М. С., Бегаль З.О. Управління витратами підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2020. № 10 (232) URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2022/02/10.20_topik_Sygak-T.M.-Begal-Z.O.141-149.pdf
11. Шуміло О. С., Пакуліна А. А., Далудіна І. В. Теоретичні аспекти управління витратами на підприємстві. БІЗНЕСІНФОРМ. 2020. №5 URL: <https://oaji.net/articles/2020/727-1596455550.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (база нормативно-правових актів).
2. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua> (державна політика у сфері підприємництва, аналітика).
3. Дія.Бізнес. Національна онлайн-платформа для підприємців. URL: <https://business.diaa.gov.ua> (кейси, консультації, шаблони документів).
4. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (макроекономічні показники: інфляція, облікова ставка, курс валют).
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>.
6. Держстат. Офіційна державна статистична інформація. URL : <https://stat.gov.ua/>.
7. Вебпортал електронних сервісів автоматизованої системи «Банкрутство та неплатоспроможність». URL: <https://asbn.minjust.gov.ua/dashboard>